

A Margit-körut 29-től a Fortuna-utca 21-ig.

Margit-körut 29.

Karcsu bérpaloták között mintegy három évszázad óta szerénykedik ez a földszintes házacskó. Közről kell ablakaival szembeállni, hogy megláthassuk horribiliis értékeit. Középutt, az ódon kapu felett egy emelettel magasabb a házderék. Beillenék vén óratoronynak. A tetőzet alatt a hit ősi jelképe, a jezsuita-stilű építkezés koronája, az Isten Báránya, barokk-diszítésbe foglalt istenszem felett. Jobbról és balról vad farkasok akarják megrohanni a bárányt, amely azonban védetten pihen kiugró emelvényén. Különös, régesrégi kőfaragványok ezek az alakok.

Az ablakokat empire rácszat fedí. Ezek a rácsok a régi magyar ötvösművészet remekei. Számtalan fotográfia örökölte már meg minden vonalukat, becses mintákként szerepelnek építészeti, kézműves, mérnöki és régiségtani tudományos kötetekben. A kapuboltozat tetejéről jámbor ökörfej bámul az utcára. Jelképezni igyekeznek, hogy ez a történelmi nevezetességű vén épület valamikor mészáros-ember birtokában is volt.

Ez a csöndes, de már az első tekintetre is különös képet nyújtó ház a magyar szabaddávagyás egyik legkülönösebb mozgalmának tanuja. Itt tartották az első magyar „jakobinusok” — Martinovichék lángelkű társasága — titkos összejöveteleiket. Ebben a házban dübörögtek a császár darabontjainak dűrva léptei és innét cipelték az osztrákok bakó alá Lackovics kapitány urat, aki társaival együtt a Vérmezőn dolgozó, pirosnadrágos, parókás bakó előtt hajtott utójára tétet.

Évtizedek hosszú sora áll őrt a Margit-körut hajlásánál. Régi multat kereső magyarok sokszor sétálnak be a 29-es szám udvarára, hogy körülnézzenek ott, ahol Martinovich szelleme bolyong. És társaságáé, akik azért haltak vértanuhalált, mert le akarták rázni az osztrák láncot Magyarország testéről. Az udvaron árváló háromtörzsű, legendás, aggastyán eperfa még ma is a Martinovich-féle összeesküvéstről beszél... Mesélhet is, hisz tanuja volt...

A bécsi fodrász nő felé sülí a titkokat...

Ejféltre hajlik az idő, alszanak Budavár őrei. Lackovics kapitány urnak, ha ébren örködnek is az osztrák posztok, akkor is szabad a járás-keleporoszkálás. Fekete ménjén leereszkedik a Szent János-kórház melletti temető alá, majd vágtaiba viszi ménje egy ragyogó szépségű leányhoz. A leány ott lakik a Duna közelében, a báránkyás házban. Régóta várja már. Felnyílik a tölgyfakapu, beugrat rajta a kapitány.

— Itt vannak már Martinovich uramék?

— Itt vannak, szerelmetes vitézem!

Holdfénykévék világítják meg a hatalmas udvart. Hosszu négyszögbe árnyalnak a ház belső épületei. Egy kis kápolnaszerű teremben — ma is laknak boltivei alatt — már együtt ülnek Martinovichék. Tíz lóban a tekintetükből, a szavuk csattogó ostor.

— Bécsset meg kell rotítani!

Kazinczy nyelven beszélnek. (Kazinczy ezért a nyelvért soká volt sápadt lakosa az osztrák igazságszolgáltatás remekének: Kufsteinnak.)

Valaki kopog az ablakon...

Lackovics kapitány ur felpattan. Kitekint. Ott áll a leány az ablak alatt, a leány, akit szeret. Engedelmet kér és kisurran. Hosszu-hosszu csókkal kell megváltani a neheztelet, amiért ilyen soká „tanácskodott”. A leány faggatja. Telnek az órák. A fekete-köpenyes Martinovichék már eltűntek a kolostor felé vivő kijáraton, csak ők ketten susognak még a hajnalodásban. A vén, háromtörzsű eperfa alatt. Lackovics kapitány nem tud ellenállni a kérdezetésnek, megszegi esküt tett szavát és szerelmese előtt felfedi a nagy, forradalmi titkot.

Az asszonyszivre könnyebb lakatot tenni, mint a szájra.

A szépséges, koronásfürtű, naiv leány alig várja a reggelt, könnyelműen, mert mindig a kapitányáról beszél, elmondja a bécsi fodrász nőnek — milyen titkos szervezetben dolgozik az ő daliás Lackovicsa. „Frau Wien” idegesen rakja csokorba a leány dug haját és délre — már ott ül a policájok között a Várban. Nagy igyekezettel számol be mindenről, amit a leánytól hallott.

Lackovics kapitány ur aznap este hiába nyergel-tetett lovat. Megvasalták, szuronyok között poroszkáltatták fel — Bécsbe. Két hónap mulva hozták vissza Budára, itélt felette a császár. És Martinovichék felett is... Május egyik vérvörös hajnalán, mit sem tudva arról, ki lehetett árulója, utolsó sóhaját küldte az isten-báránkyás házba. Aztán lesujtott a villogó bárd és kettészelte azt az izmos, büszke nyakat, amely karakterisztikus, nyílt tekintetű, híres szép fejet hordozott. Egy vérsugár s a büszke főben holtan rogytak össze a jakobinus gondolatok...

A háromtörzsű eperfa alatt.

A Margit-körut 29. számú aggastyán ház udvarán ott terebélyesedik ma is Martinovich kedvenc eperfája. Dacol az idővel. Óriáskigyókként nyulnak szét közvetlen a kövezet fölött vaskos törzsei. A fő-törzs kettéhasadt. Szép, belső deréklap feketedik a közepén; a háziak ide rakják a cserépbe ültetett muskátlikat.

— Martinovich vértanu szelleme — beszél egy értelmes, kedves öreg anyóka, aki régi lakója a háznak — sokszor van itt jelen, kérem. De azt csak mi értjük, öreg magyar szívek... Baglyok de sokszor huhognak ezen a fán. Innét szállanak rá a templomtoronyból. Történelmi fa ez, kérem, négyszer annyi idős, mint én, pedig már felettem is elkelepett 74-szer a husvét...

Azt mondja a házmester, hogy fantasztikus özszegeket ígértek már a házért, de különösen az utcai ablakokat díszítő empire rácszatért. A gróf Széchenyi-család egy évtizeden át alkudott rá, de régi tulajdonosa, Oefner Ferenc „budai hítes ügyvéd” semmi kincsért sem akar megválni tőle.

— Hol lakott Oefner ügyvéd ur?

— A Várban. Fortuna-utca 21...

Amikor még faragványok voltak házszámok helyett...

Fortuna-utca 21. Ez a ház sem fiatalabb a „jakobinus-tanyánál”. Leanderes udvar, régi, várbeli családok lakják. Alacsony, kőboltozatokkal zárt, recsegő

falépcsők vezetnek a deszkakupolás emeletre, Oefner Ferenc hites ügyvéd urhoz. Azaz már csak emlékéhez, mert a vén ház ősz gazdája 79 év után, az idén februárban elköltözködött utolsó utján a régiek közé.

Mikor utoljára jártunk nála, még a szabadságharc történetének anyagát s családjá történeti adatait gyűjtögette. Sok évszázadnyi mélységbe nyulik le az Oefner-család gyökere, s káprázatos az a vagyon, amely a családban Oefnerről Oefnerre szállott. Oefner Ferenc édesapja — amiről a Pesti Hírlap két évvel ezelőtt részletesen beszámolt — Arany Jánost kérte fel sirversek írására, amelyek ma is olvashatók a vizivárosi temetőben álló Kuócz-család vörösmárvány sírkövén...

Az Oefner-család vagyonát a magyar kormány egyik államtitkára örökölte.

Mikor utoljára meglátogattuk a galambősz Oefner Ferencet, különös rajongással beszélt a birtokában volt Martinovich-házról.

— Egyik dúsgazdag mágnáscsalád akarja tőlem megvásárolni a Margit-körut 29. számú házat. De nem adom! — mondotta emelt hangon és haragosan verte a parkettet kis elefántcsontfejű botjával — nem adom! Ha eladnám, lebontanák! Kitépnék a vén eperfát... A liftkattogás elűzné a régi emlékeket!

Friss kézzel bontotta ki a sárgult ujsággöteteket, amelyek mind a Margit-köruti házról beszéltek. Volt

köztük Pesti Hírlap 1884-ből. Milyen erős oszlopai lehettek a fejlődő magyar judicaturának ezek a ma már sirbadólt Oefner-eperfák...

— Bizonyosan a török időkből való ez a Fortuna-utca 21. számú ház is, — kérdeztük a fehér selyemszálaktól csillogó fejű aggastyánt — mert a homlokzaton egy turbános török fej van kifaragva.

— Valószínű, — magyarázta akkor az öregur — mert ezek a faragványok végig házszámok voltak! Régente nem igen tudtak az emberek olvasni. Így hát különféle jelek, faragványok, szobrocskák helyettesítették a házszámokat. Az én házamat „turbános-laknak“ nevezték. A másikat „Rózsakapunak“. A harmadikat Szent Flórián szobráról ismertek fel.

Martinovich, Lackovics kapitány és Oefner Ferenc budai hites ügyvéd ur is elhagyták már a Margit-körut 29-et és a Fortuna-utca 21-et is... Most haldoklik az öreg, háromdereku eperfa. Az idén már nem hoz gyümölcsöt. Gyér lombja alig fedi be megfeketedett testét. Haldoklik körülötte a mult s jobbról-balról kis felhőkarcolók hasítják fel az eget. De bizonyosan vannak még éjszakák, amikor Lackovics kapitány ur felnyergelteti fekete ménjét, hogy felkeresse szerelmét, a halálos csevegésű budai leányzót. Abban az utcában, amelyet ma Margit-körutnak hívnak s amelynek homlokzatán Isten bányája dacol a pokollal.

Babay József.